

SZAKÉRTŐK SZERINT NEM A MŰTÁRGYAK ELLENI SZIMBOLIKUS ERŐSZAK A MEGOLDÁS A BOLYGÓ VÉDELMEÉRE

Rombolásra ösztönöznek a klímaaktivisták

Sokakat aggaszt, hogy egyre inkább elterjednek a klímaaktivisták műkincsromboló akciói, amelyekkel a bolygónk védelmére akarják felhívni a figyelmet múzeumokban. Az összetett téma kapcsán környezetvédő, művész, művészettörténész is beszélt a Krónikának.

» TÓTH GÖDRI IRINGÓ

Már lassan számontartani is nehéz azokat az akciókat, melyeket klímaaktivisták követtek el műalkotások rovására: ragasztótól krumplipürén át kőolajig sok mindent öntöttek, tettek a milliókat érő festmények védőüvegeire európai múzeumokban. Bár eddig szerencsére egy alkotás sem sérült meg komolyan, az új „trend” sokakat aggaszt. Szakértőkkel igyekeztünk körüljárni a kérdést, környezetvédőt, művészt, művészettörténészt is megkerestünk a téma kapcsán.

„A világ rossz irányba tart”

Monet, Klimt, Warhol, Van Gogh, Vermeer – csak néhány azon festők közül, akiknek festményeit klímaaktivisták „használták” tiltakozásuk eszközeként, leöntötték őket, a festményekhez ragasztották magukat, állításuk szerint így próbálva felhívni a figyelmet arra, hogy világunk rossz irányba halad. Amikor néhány hete a Just Stop Oil környezetvédő csoport aktivistái paradicsomlevesel támadták Van Gogh egyik festményére, ilyen kérdéseket tettek fel kiabálva: „Mi ér többet? A művészet vagy az élet? Jobban aggasztja magukat egy festmény védelme, mint az emberéleté vagy bolygónké?”. Később videóban hangsúlyozták, maguk is tudják, hogy az akció nevenséges volt, de épp az volt a céljuk, hogy az emberek tegyék fel a kérdést, hogy miért tesznek valakik ilyen nevenséges dolgot, majd elmagyarázták: Liz Truss brit politikus bizonyos döntései, illetve a fosszilis tüzelőanyagok használata ellen tiltakoznak így. Néhány héttel később az Utolsó Nemzedék (Letzte Generation) nevű szervezet tagjának – aki fekete folyadékkal (olajjal) öntötte le Gustav Klimt Halál és élet című festményét a bécsi Leopold Múzeumban – trikóján szintén a fosszilis tüzelőanyagok elleni tiltakozás szerepelt feliratként.

Zuh Deodáth nagyváradi filozófia- és eszmetörténész megkeresésünkre hangsúlyozta, tapasztalatai alapján a közbeszédben, vagy akár a baráti beszélgetésekben is az emberek többsége egyetért a tekintetben, hogy az aktivistáknak abban igazuk van, világunk sok szempontból rossz irányba tart. Ám abban is egyetértés van, hogy nem ez az adekvát forma a tiltakozás kifejezésére. Hozzátette, ennek alátámasztására az is jó érv, amit a legutóbbi eset után a bécsi Leo-

pold Múzeum igazgatója mondott: a közgyűjtemény egyszerre a párbeszéd és bizonyos értékek állandóságának helye.

Nem helytálló érvek

Zuh Deodáth kiemelte, hogy a nagy sajtóvisszhangot kapott akciók után a magyarázatok rendszerint kevesebb figyelmet kapnak. Például épp a Klimt-festmény leöntése után az aktivisták elmondták, azért választották a Leopold Múzeum egyik legemblematikusabb képét, mert az osztrák olajipari vállalat – amely ellen fel kívánnak szólalni – a fő szponzora az illető múzeumnak. Hozzátette, bizonyos felfogás szerint azok a nagyvállalatok, amelyek az adóként befizethető összegeket kultúrára költik, ahelyett, hogy befizetnék az államnak, hogy az költhesse kultúrára, tulajdonképpen „túszul” ejtik a kulturális intézményeket. Felhívta a figyelmet arra is, hogy éppen ezen logika mentén sem elfogadhatók ezek az akciók, hisz ha valakit túszul ejtenek, akkor nem a túszot támadjuk. Zuh Deodáth szerint az egyik gond, hogy az átlagember nagyon keveset ért meg ezekből az akciókból, mert az aktivisták tulajdonképpen csak nagy általánosságokat kommunikálnak, de nem fejtik ki a mondanivalójukat. „Csak félmondatos kiáltványokat és konfúz indoklásokat hallok, olvasok, de sajnos nem adnak túl sok fogódzót, hogy megértsük, mi is történik, mit is akarnak pontosan” – fejtette ki. Az eszmetörténész szerint tény, hogy szinte mindenki tudja, hogy az aktivistáknak igazuk van, de az, hogy igazuk van, még nem legitimálja a módot, ahogyan ki akarják fejezni az igazukat. Zuh Deodáth azt is kiemelte, kicsit abszurd, hogy éppen olyan marketingstratégiákat alkalmaznak, amiket azok is, akik ellen felszólalnak, illetve pontosan abba a „rendbe” állnak be tetteik által, aminek az irányával nem értenek egyet. Az eszmetörténész szerint nem teljesen helytálló az az érv,

Gustav Klimt festményét fekete olajjal öntötték le klímaaktivisták a bécsi Leopold Múzeumban

hogy ezekkel az akciókkal nincs semmi probléma, hisz a műalkotás nem sérül. „Az sem jó dolog, ha vaktölténnyel lövöldözünk egymásra, mondván, hogy senki sem sérül. Mert egyszer csak becsúszhat egy élestöltény” – érzékeltette hasonlattal a helyzetet. Kifejtette, bár a képek nem sérülnek, az ember alkotta környezetet, a múzeumok terét – padlóját, falát – rongálják az aktivisták, és sokakban visszatetszést kelt, hogy a természet rombolása ellen a környezet (ember alkotta) rombolásával tiltakoznak. „Lehet tiltakozni az ellen, hogy műalkotásokat idolként tiszteljük, de ha valami jó, az jó. Nem véletlen, hogy ezek az alkotók befutottak, ők a marketingen kívül is tudtak valamit” – fejtette ki. Zuh Deodáth szerint nagyon fontos bolygónk védelme, és ennek számtalan módja van, de nem a legjobb megoldás a monopóliumhelyzetben levő állami vállalatok kultúrába visszaforgatott pénzén „felhúznunk magunkat” és „kvázi

rombolni”. Szerinte nem jelent jó példát a „kvázi rombolás”, illetve az sem, hogy ez annál nagyobb figyelmet kap, minél értékesebb tárgyakat érint, mert az üzenet nagyon könnyen félrecsúszhat, és valós rombolásra ösztönözhet.

„Szimbolikus erőszak”

Pál Emese művészettörténészt, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) oktatóját is felkerestük a téma kapcsán. Elmondta, hogy a közelmúlt akciói igencsak ambivalensek, és bár ő művészettörténészként egyértelműen a képek védelme mellett kellene kiálljon, és „bunkónak”, „műveletlennek” bélyegezze azokat az aktivistákat, akik a tiltakozásnak ezt a formáját választották, ennél árnyaltabban

» Az akciók kapcsán megkerestük egy erdélyi környezetvédelemmel foglalkozó szervezet vezetőjét is, Hajdu László Hunort, a Pando Egyesület elnökét, aki kiemelte, hogy ő körülbelül 25 éve foglalkozik környezetvédelemmel, de sosem vélte úgy, hogy az erőszakos, radikális cselekmények a legmegfelelőbbek a problémákra történő figyelemfelhívásra.

látja a képet. „Én inkább a Föld nevű bolygó lakójaként gondolkodnék el ezen a kérdésen, olyan emberként, akit már többször is utolért az úgynevezett klímaszorongás, de aki napjainak jó részét műalkotások vizsgálatával és tanulmányozásával tölti, tehát egyértelműen értékeli azokat” – fejtette ki Pál Emese. Hozzátette, mindenképpen annak a hangsúlyozásával kell kezdeni, hogy ezeknek az akcióknak nem az alkotások megromlása a céljuk. Én inkább szimbolikus erőszaknak

tartom ezeket az akciókat, a valódi erőszakkal, a háborúval ellentétben itt nem sérül meg senki és semmi. Viszont nem kell legyinteni sem, inkább el kellene gondolkodni azokon a kérdéseken, amiket felvetnek” – fejtette ki. A szakember elmondta, párhuzamot lehet vonni a klímaaktivisták és a művészeti világban zajló romboló akciók között. A művészek a legtöbb esetben sokkal tovább merészkedtek, mint a krumplipürét vagy paradicsomleves használó aktivisták: például 1920 tavaszán a kölni dadaisták kiállításán a művészek maguk biztatták a felháborodott közönséget, hogy az előkészített kalapáccsal szétverjék az alkotásaikat. A nők egyenjogúságáért harcoló csoportok pedig több esetben is arra kényszerültek, hogy erőszakot alkalmazzanak ahhoz, hogy a hatalmon lévők végre meghallják a hangjukat. „Kissé sarkítva azt is mondhatnánk, még az is lehet, hogy ha ők nem törnek be néhány ablakot, a nők ma sem járhatnának egyetemre. A művészek és az aktivisták által elkövetett akciók közös eleme a provokáció, a figyelemfelkeltés és a kérdések feltételére való kényszerítés” – mutatott rá Pál Emese. Hozzátette, művészettörténészi szemmel azoknak a kérdéseknek is komoly kultúrtörténeti hátterük van, amelyeket a londoni Nemzeti Galériában a Vincent van Gogh Napraforgóit paradicsomlevesel leöntő két fiatal feltett, azaz, hogy mi ér többet, a művészet vagy az élet.

Esztétikai érték és cselekedet

Pál Emese elmondta, hogy műalkotások fetiszizálásának már több száz éves története van, de a 19. század elején, a művész zsenivé való kiképzése után erősödött fel igazán, napjainkban pedig a műtárgypiac pénze az, ami tovább fokozza a műalkotások „éteri” magasságokba való emelését.

„Érdekes megfigyelni, hogy a klímaaktivisták támadásáról tudósító cikkek folyamatosan az alkotások piaci értékét emelik ki, egyszer sem felejtik el hangsúlyozni például azt, hogy a Monet képért 110,7 millió dollárt fizetett a tulajdonosa. Tehát a mű esztétikai értékét azonosítják a cselekedetével, és ezáltal a mű árúvá válik” – mutatott rá. Elmondta, hogy az átlagember számára elképzelhetetlen összegek nem csak ma háborítják fel az embereket. Mikszáth Kálmán pl. 1901-ben ezt írta: „Az például az én fejembe se fér, hogy egy szép major egy szép erdővel, a háta mögött egy kis réttel, néhány gyönyörű fával többbe kerüljön és többet érjen egy képre festve, mintha örökön megveszem természetben.” „Nyilvánvaló, hogy ezek a piaci spekulációk abszurd viszonyokat teremtenek” – szögezte le Pál Emese. Az is kiemelte, hogy bár az aktivisták látszólag a múlttal, illetve az elődökkel szemben tiszteletlenek, tulajdonképpen a hatalom ellen láznak, és a

A hágai múzeumban Jan Vermeer van Delft holland festő Leány gyöngy fülbevalóval című festményét akarták tönkretenni

FOTÓ: LETZTE GENERATION ÖSTERREICH

FORRÁS: TWITTER